

RDEČI PRAPOR

Glasiło jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsak
torek, četrtek in soboto.

Naročnina za avstro-ogrsko kraje
za celo leto 14 K, za pol leta 7 K;
za četrt leta 3.50 K, mesečno 1.20 K.
za Nemčijo za pol leta 7.90, za četrt
leta 4 K; za Ameriko za pol leta
9.50 K za četrt leta 4.80 K

Pecmezna številka 10 v.

Reklamacije so poštnine proste.
Nefrankirana pisma se ne spre-
jemajo. Rokopisi se ne vračajo
Inserati: Enostopna peti-vrstica
(širina 88 mm) za enkrat 20 vin-
večkrat po dogovoru.

52. šte. v.

V Ljubljani, v torek, dne 3. maja 1910.

Leto XIII.

Vabilo na naročbo.

Sodruge in prijatelje vabimo na novo naročbo, dosedanje naročnike pa, katerim je potekla naročnina koncem meseca aprila, da jo zopet obnovijo.

„Rdeči Prapor“

izhaja trikrat na teden ter velja

Za Avstro-Ogrske dežele:

za celo leto K 14.—

za pol leta „ 7.—

za četrt leta „ 3.50

na mesec „ 1.20

Za Nemčijo:

za pol leta K 7.90

za četrt leta „ —

Za Ameriko:

za pol leta K 9.50

za četrt leta „ 4.80

Obenem prosimo cenjene naročnike, naj priporočajo naš list svojim sodrugom, prijateljem in znancem, naj ga zahtevajo po gostilnah in kavarinah, v katere zahajajo in naj nam pošljejo naslove takih znancev, ki bi ga naročili, če jim ga pošljemo na ogled.

Upravništvo „Rdečega Prapora“.

Za ljudska stanovanja.

Draginski odsek državnega zbora se je zadnji teden bavil z načrtom zakona, po katerem bi se imel ustanoviti sklad za preskrbovanje stanovanj.

V razpravi je omenil sodrug Bretschneider, da so zavarovalnice zoper nezgode, ki so na Du-

naju, Gradcu, Ljubljani, Celovcu in drugod zidale mala stanovanja, opustile to delovanje. Govornik meni, da je neizogibna ustanovitev državnega sklada za stanovanja. Nikakor ni dovolj, če postavi vlada 4 milione v proračun za fond, s katerim bi se imelo pospeševati podobno delovanje. Tudi ni dovolj, če se vpiseta dva miliona v proračun za stanovanja delavcev pri salinah. O tej svoti se je izkazalo, da jo je bivši fin. minister Korytowski porabil za uradniška stanovanja v okrajih Wieliczka in Bochnia, zato da so imele volitve za vlado boljši uspeh. Ogrska gotovo ne koraka na čelu socialno-političnega napredka, pa vendar je tam država sezidala že 4000 delavskih stanovanj. Ogrsko finančno ministrstvo je dovolilo za ta namen 12 milionov kron. Budimpeštanski magistrat je razpisal natečaj za mala stanovanja. Dal je napraviti 192 malih stanovanj za najemnino 300 do 400 kron. Za to akcijo je budimpeštanska občina dovolila milion kron. Tudi na Nemškem se stori v tem oziru mnogo več kakor pri nas.

Sodrug Reumann pravi: Poseben sklad za oskrbovanje stanovanj je neizogibno potreben, a to ne sme biti samo stavbinski sklad, ki bi se lahko porabil tudi v namene, ki nimajo nič opraviti s stavbo malih stanovanj. V načrtu se mora tudi izreči, da pride v ta sklad 54 milionov, ne pa 10, kakor določa zakon o davku na poslopja. Dokler se posestni sloji v deželah in občinah tako prekomerno zastopani kakor sedaj, se ne sme dovoliti, da bi taki zastopi zajemali iz tega fonda. Hšni posestniki so nasprotniki stavbe delavskih in sploh malih stanovanj, ker se boje konkurenca. Uprava fonda se ne more prepustiti ministrstvu za finance ali za javna dela, ampak ustanovi naj se v zmislu Bretschneiderjevega predloga poseben urad za preskrbovanje stanovanj; ta urad naj tudi upravlja sklad. Za predelanje zakonskega

načrta naj se izvoli pododsek, ki naj opravi svoje delo v treh dneh.

V ta pododsek so se v petek volili poslanci dr. Čech, Husak, dr. Gross, sodrug Reumann, Staniszewski in Zeiner.

Za obolele in ponesrečene vojake.

Pri vojakihi ni nič nenavadnega, da si ta ali oni nakoplje težko bolezen ali pa da ponesreči. Če ni več sposoben za vojaško službo, ga superarbitrirajo in pošljejo domov. Vojna uprava, oziroma država se ne zmeni več zanj. Če ni več sposoben za delo, naj gleda, kako bo živel. Beračiti seveda ne sme, ker je prepovedano, krasti pa tudi ni dovoljeno. V ječi je človek na vsežadnje pod streho in tudi nekoliko ričeta se dobi; vendar se pa ne more reči, da bi bila to najboljša plača za izgubljeno zdravje.

Socialni demokratje so že večkrat zahtevali, da se urede te razmere in da poskrbi država za take pohablence. Poslanec Schuhmeier je enkrat v brambovskem odseku zahteval, naj se ta poloti naloge. Na njegov predlog se je izvolil pododsek, ki je pa izginil, ker se je zasedanje zbornice parkrat odgodilo.

Ko je letos brambovski odsek razpravljaj o rekrutni predlogi, so socialni demokratje zopet spravili stvar na razpravo. V petek se je odsek končno res bavil s tem vprašanjem.

Socialni demokrat dr. Liebermann je dejal: Če je brambovski minister prosil odsek za svet, nismo v zadragi. Izvolimo pododsek, izdelajmo načrt, pa ga sklenimo v zbornici. Če se dotlej doseže sporazum z Ogrsko, je prav, če ne, bo pa zakon veljal samo za avstrijske državljane. Če se nastopi energično nče ne bo vlada ovirala dela, se stvar lahko izvrši. Pododseku naj se da tri mesece časa, da izdela načrt.

PODLISTEK.

Socializem in vera.

Predavanje dr. Henrika Tume dne 17. aprila 1910 v strokovni organizaciji kovinarjev na Jesenicah.

Dalje.

V boju s prirodo se razvijajo človeški čuti, človeški razum. Kakor hitro človek spoznava prikazni v prirodi, se jih več ne boji, groza mine, in z njo se zojuje premoč afekta, premoč čustva nad razumom. Tako lahko rečemo že sedaj: prvisovražnik vere je razum. Vidimo, da je torej najnižji duševni temelj vere, čustvo zavisnosti od premogočne prirode, ki se v teku razvoja človeškega uma premeni v čustvo zavisnosti, ponižnosti in pokorščine do neznanskega, velikega, vsemogočnega bitja. Z napredkom človeške omike stopijo prirodne sile v ozadje, in storila se je predstavitev človeške družbe, država. Pod nje okriljem se razvije družinska ljubezen, rodovna ljubezen, ljubezen do rodni tal, tovarništvo v boju, zvestoba in različne lastnosti na človeku, ki se čislajo in vpoštevajo povsod, kjer prihaja človeški rod do omike, ter tvorijo temelj sožitju človeka.

V judaizmu vidimo temeljni motiv vere: zavisnost od enega vsemogočnega, strahujočega, groznega bitja; v krščanstvu se dviga izmed človeških lastnosti kot prva in najvišja: ljubezen do bližnjega, čustvo, ki se je moralo razviti valed spolne, materine in otročje ljubezni, poleg čustva

grozote in zavisnosti v človeku, z vso svojo silo. — Ljubezen tvori tako drugi sestavni element vere.

Človek v boju s prirodo povečuje svoje moči, blaži svoja čustva, razširja svoj razum, in vlada joče postaja hrepenenje in stremljenje po višjem, po boljšem: čustvo sreče, iskanje sreče. Kakor je nastalo pri človeku čustvo zavisnosti iz razmerja z vsemogočno prirodo, kakor je čustvo ljubezni nastalo iz dotike med ljudmi, tako je nastalo čustvo sreče iz stremljenja po višjem in boljšem, je izraz egoizma, ljubezni do samega sebe. In to je tretji sestavni del vere.

Vidimo torej, da sloni vera na treh velikih gonilnih čustvih: na čustvu zavisnosti človeka od premogočnega bitja izven njega, čustvu ljubezni v vezi človeka s človekom in čustvu sreče, hrepenenja po povišanju samega sebe. Kjer ta čustva prevladujejo, tam prevladujejo tudi vera nad človekom in vera je bila v teh treh sestavnih glavnih delih gonilna moč človeka k omiki. Tudi danes tvorijo največji del čustev v človeku imenovana tri glayna čustva, zato človeka še danes vlada najbolj vera.

S stopnjevanjem človeškega razuma peša in jenjava čustvo zavisnosti od prirode, zavisnosti od vsemogočnega bitja, zato tvorita vsebino vere pri modernem človeku ostali dve čustvi, to je čustvo ljubezni do bližnjega in čustvo sreče. Lahko bi rekli, da se ločita v stopnjevanju teh čustev staro krščansko svetovno naziranje in moderno svetovno naziranje, ki se izraža tudi v soci-

alizmu. Tam pred vsem čustvo zavisno sti, tu čustvo bratske ljubezni in enakosti ter hrepenenje po sreči posameznika v človeški družbi.

Kakor vidite, lahko imenujemo socializem vero, blažjo in višjo od krščanstva. In zopet lahko po- rečemo: razum je glavni in temeljni so- vražnik krive vere, babje vere in poganstva. Zato pa je tudi glavni sovražnik klerika- lizma, to je organizatorjev slepe vere, slepe pokorščine. Ločiti pa je pojav klerika- lizma kot družabni pojav strogo od onega vere, kajti vera je dana in vero ima vsak človek in je sestav njegove notranjosti, klerikalizem pa je pojav kakor fevdalizem in drugi enaki družabni pojavi v teku človeške zgodovine. Klerikalizem ne po- meniti nič drugega, kakor zlorabljanje ver- skega čuta po organiziranem sloju ma- lega števila ljudi vsvrhe, da izkoriščajo verno ljudstvo sebi v prid in v varstvo svojega gospodstva.

Ločiti pa moramo tudi konfesijo ali veroizpo- vedanje od vere ali religije in klerikalizma. Ako je socialno-demokratska stranka ona armada, ki se z vso silo bori proti klerikalizmu kot nezdra- vemu gnjilemu socialnemu pojavu, se ne more reči, da se socialno-demokratska stranka bori proti konfesiji. V bistvu je socialno-demokratska stranka interkonfesijska, to je, da priznava vse konfesije kot obstoječe in enakopravne. S konfesijo združen je pojem cerkve, to je organizacije ljudi, ki so združeni kot ena celota na podlagi ene konfesije.

Konec prihi,

Sodrug Reumann predlaga, naj se brambovski minister domeni s svojim ogrskim tovarišem.

Sodrug Schuhmeier pravi, da bi se imelo vpeljati nekako zavarovanje za nezgode za vojake, kakršno je za delavce.

V soboto se je nadaljevala razprava in se je končno volil pododsek. V njem so sledeči poslanci: Soc. dem. Schuhmeier, Günther, Udržal, soc. dem. dr. Liebermann, Steiner, Kozłowski in Pogačnik.

Ljudsko štetje.

Poročal dr. Josip Ferfolja na tržaški deželni konferenci dne 24. marca 1910.

Ljudsko štetje, ki se ima vršiti letos v decembru, t. j. zopet enkrat po 10 letih, je velike važnosti tudi za nas socialne demokrate. Ono je le del narodnega vprašanja, in ker je to še vedno tako aktualno za mnogojezično Avstrijo, je naravno, da se smatramo mi upravičene in tudi dolžne zanimati se za nje baš ob priliki naše deželne konference. Še posebej nam nalaga ta dolžnost dejstvo, da se nahajamo na vročem tržaškem ozemlju, kjer se delajo tako imenitne kupčije v narodnostjo, tako na italijanski kakor na slovenski strani, na škodo tržaškemu delavskemu ljudstvu in s tem obenem tržaški socialni demokraciji.

Predvsem si poyejmo, kakšno stališče je treba zavzeti nasproti narodnemu vprašanju.

Narodnost je naravni pojav človeškega razvoja. O njej se še ne more govoriti tedaj, ko je človeštvo razčlenjeno še v rodove ali plemena, ko le neposredna krvna vez, oziroma le primitivni gospodarski interesi vežejo ljudi skupaj, niti ne moremo smatrati za narodnost omejevanje enega ali več plemen v državno-politično-gospodarske koristi nasproti drugi taki enoti. Šele tedaj, ko ljudje, govoreči isti jezik, imajoči iste ali podobne običaje, in ne oziraje se na državno-politične meje, ki jih morda delijo, začutijo v sebi istovetne želje po izobrazbi, po znanstveni in umetniški izomiki smatrajoč kot nujno potrebo v svrhu svojega daljšega duševnega razvitka negovanje svojega skupnega materinskega jezika, — šele tedaj moremo govoriti o narodnosti. Predpogoj temu stremeljenju pa je osebna svoboda in posest vsaj najprimitivnejših državljskih pravic in vsaj elementarne izobrazbe. Narodnost je torej produkt kulture. Kajti, ako ne bi bila naprednjaska človeška kultura podelila ljudem osebne svobode in državljskih pravic, ako ne bi bila osvobodila človeškega duha iz duševnega suženjstva, se ne bi bilo moglo narodnostno stremeljenje niti poroditi, niti se dolgo razvijati. Zato tudi vidimo, da se je po celi srednji Evropi začela vzbujati narodnostna ideja šele proti koncu 18. in početkom 19. stoletja. Pri nas v Avstriji in s tem tudi na Slovenskem pa je ta ideja izbruhnila z vso silo na dan šele z letom 1848. Kakor pa dobro vemo iz zgodovine, so tej ideji pripravljali pot razni kulturni pojavi počenši s 15.—16. stoletjem: reformacija, renesansa-humanizem (15., 16., 17. stol.) dobo prosvetljenosti (17.—18. stol.), odprava podaništva in tlake, proglasitev človeških in državljskih pravic, revolucije od konca 18. in zač. 19. stol. posebno one iz leta 1789 in 1848. Brez teh kulturnih pojavov ne bi bilo nikdar narodnosti, torej je narodnost čisti produkt človeške kulture in pomenja za njo brezdvomno velik napredek.

Toda, kakor se vsaka dobra ideja lahko pokvari od hudobnih in sebičnih ljudi, tako se je tudi narodnostna ideja pokvarila. Najlepši dokaz za to imamo v naši jezikovno raskosani Avstriji. L. 1848. so si pripadniki najrazličnejših narodov na Dunaju ležali v objemu, vsi avstrijski narodi so si bili bratje, ni čuda, saj je bil strit absolutizem in je bila narodom priznana svoboda. V imenu te svobode so vse narodnosti začele zahtevati svoje pravice, predvsem enakopravnost v jezikovnem pogledu. V prvem trenutku navdušenja so bili vsi zato, toda kmalu se je začela delati razlika med narodnostmi, tisti narodi, ki so imeli moč v rokah, oziroma, ki so si jo po novi svobodi pridobili, tisti so začeli sebe poviševati nad druge, češ, da so več vredni, da lahko gospodujejo, med tem ko naj drugi, manj vredni, hlapčujemo. Ni treba še posebej povdarjati, da niso bili to delavski, pač pa le meščanski sloji tisti, ki so se po novi svobodi prvi okoristili, in zlorabljajoč jo izkoristili narodnostno idejo v svoje samopašne namene na škodo drugih narodov.

In tako vidimo vstajati v naši Avstriji lepe po vrsti narodnostni šovinizem nemškega, poljskega, češkega in italijanskega meščanstva. Nemški šovinist bi hotel za vse čase uzakoniti nemško nadvlado črez vse ostale avstrijske narode, poljski bi hoteli imeti neomejeno oblast nad svojim rusinskim sosedom, češki državnopravnik bi pa rad svojega češkega kralja vsilil nemškemu prebivalstvu v čeških deželah, in naš Italijan bi hotel, četudi v manjšini, svoje historične privilegije večno ohraniti na škodo slovanski večini v Primorju.

Meščanstvo torej noče svobode vseh, noče narodnosti poleg narodnosti, ampak vsako zahteva le predpravo zase in nadvlado nad sosedom. Zato pa sedaj pogledjmo, kakšno je stališče socializma in socialističnega delavstva napram narodnostnemu vprašanju.

Dalje.

Politični odsevi.

* Občinske volitve na Dunaju so končane tudi v drugem razredu. Volilo se je 48 obč. svetovalec. Liberalci so si ohranili 2. in 9. okraj, izgubili so pa 19., kjer je izvoljen krščanski socialc. V 1., 4. in 14. okraju je ožja volitev med krščanskimi socialci in liberalci, v osmem okraju pa med oficelnim kršč. socialcem in znanim Verganijem, ki kandidira na lastno pest. Slabo znamenje za kršč. socialce ni le ta ožja volitev, ampak tudi to, da se je število njihovih volilcev že močno skrčilo.

* Pri ožjih volitvah na Dunaju je bilo v 1. okraju izvoljenih vseh sedem liberalcev. V četrtem okraju je bil izvoljen krščanski socialc Vignati proti liberalcu, v 8. okraju pa oficelni kršč. soc. kandidat Stahlich proti Verganiju, katerega sta podeirala Gessmann in Weisskirchner.

* Hrvaška volilna reforma je bila v načrtu predložena ogrskemu ministrskemu svetu, ki jo je odobril. Danes bo ban Tomašić v tej zadevi sprejet v avdienci. Kako zanikarna je ta reforma, smo že poročali.

* Nemška klerikalna parada, katero imenujejo shod katoličanov, bo letos od 21. do 25. avgusta v Augsburgu. Kakor vselej, bo tudi letos ta komedija prav draga. Finančna komisija je pripravila garancijski zaklad, ki presega že 100 000 mark. Shod bo v veliki mestni koncertni dvorani, ki jo bodo povečali, kar bo stalo 48 000 mark, mesto Augsburg prispeva v ta namen 20 000 mark, pripravljali odbor pa 28 000 mark. V dvorani bo prostora za 5000 sedežev in za 2000 stojšč.

* Krečansko vprašanje je že zopet na dnevnem redu. V zaliv Suda na Kreti je došla neka francoska križarka, ki je potegnila francosko zastavo in pozdravila — kakor bi bila ob turskem primorju. V Kanaji se bili zelo iznenadeni in provizična vlada je takoj zahtevala pojasnila pri konzulu. Ta je rekel, da najbrž na križarki niso vedeli, da je Kreta samostalna in ne turska zemlja. — Krečanski poslanci izjavljajo, da pojdejo na prvo sejo grške narodne skupščine, češ, da je sklicana v imenu kralja vseh Grkov.

* Tudi Turčija nareča dva dreadnoughta in eno križarko. Najprej je hotela oddati delo na Angleško, a ker so nastale težave, je vlada sklenila, da razpiše natečaj za ponudbe.

* Grški kralj hoče baje zopet odstopiti. To večno napovedovanje odpovedi je že dolgočasno.

* Pri zadnjih francoskih volitvah je oddalo 8.177.000 volilcev svoje glasove. Levi republikanci so dobili 1.090.000 glasov, za 240.000 več kakor leta 1906. Radikalci so jih dobili 3.303.000, torej za 203.000 več kakor zadnjič. Za neodvisne socialiste je glasovalo 255.000 volilcev; napredek znaša 25.000. Združeni socialisti imajo 1.012.000 glasov, napredovali so za 112.000. Naprednjaki so izgubili 339.000, konservativci in nacionalisti pa celo 764.000 glasov.

* Proračunski odsek je v torek razpravljal o potrebnosti za dvor in kabinetno pisarno. Sodrug dr. Adler je omenjal, da je dvorni erar tudi velik podjetnik, pri katerem je uslužbenih mnogo delavcev. Pričakovati bi bilo, da ne bode tam vsaj slabši delavni pogoji kakor pri kakšnem privatnem podjetniku, ki ima nekoliko socialno-političnega duha. A vendar je tako. Treba je, da se te razmere popravijo in soc. demokratje bodo vložili v zbornici konkretne predloge. Potem se je razpravljalo o državnem zboru in so se izražale razne želje o zbornici. V sredo se je ohranjavalo poglavje »Ministrski svet in upravno sodišče«. Dr. Adler je dejal, da nimajo nihče zaupanje do te vlade. Njemi finančni načrti obstajajo v tem, da jemlje denar, kjer in kakor ga dobi. Vse, kar je vlada storila za narodno politiko, je to, da smo se rešili nacionalnih ministrov.

* Odsek za državno uslužbenost je sklenil, da se skliče anketa o pragmatiki, na katero se povabi 45 uradnikov, 28 uslužbnikov in 24 uslužbenec, za katere ne velja pragmatika. Soc. dem. Moraczewski je vložil predlog, ki zahteva, da se da članom ankete brez sitnosti potrebni dopust in da se jim zagotovi popolna prostost za vse, kar povedo pri anketi. Minister Haerdtl je nejasno odgovarjal.

* V socialno-političnem odseku je bila v sredo jako zanimiva debata. Najprej je se pokazala »prijaznost« meščanskih poslancev do delavstva. Češki soc. demokrat dr. Vinter je zahteval zavarovanje proti nezgodam za vse poljedelske in gozdarske delavce. Sodrug Widholz pa je predlagal, da naj velja zavarovanje zoper nezgode za vse osebe, ki so zavarovane za slučaj bolezni. Meščanska večina je odklonila oba predloga. Potem je vlada zopet enkrat pogorela. Razpravljalo se je o zavarovanju železničarjev. Sodrug Eldersch je, kakor smo že poročali, zahteval, da se morajo železničarjem v socialnem zavarovanju zagotoviti dosedanje pravice, če ne, se pa ne sme novo socialno zavarovanje raztegniti nanje. Proti tej zahtevi je z vso unemo govoril zastopnik želez. ministrstva sekcijski načelnik Pollak. Kljub hrupnim protestom vseh vladnih zastopnikov je pa odsek sprejel resolucijo v zmislu Elderschevega predloga in sicer soglasno.

* Zakon o vladnem posojilu, o katerem smo obsirno poročali, je že sankcioniran. Vidi se torej, da gre lahko hitro, kadar se mudi vladi.

* Delegacija poštnih oficiantov je predložila trgovinskemu ministru zahteve te kategorije: o avanziranju, službeni dobi in pokojnini.

Prvi majnik.

Po poročilih, ki so nam došla doslej, se je letošnje praznovanje prvega majnika povsod izvrstno obneslo. Sicer to ni pripisati slučaju, da je bil delavski praznik ravno v nedeljo, zakaj deloma je to celo motilo sliko. V nedeljo praznuje vse, in tako se ni moglo spoznati, kje se je obrat ustavil radi prvega majnika. Na udeležbo pri raznih prazničnih priredbah, na shodih, veselicah i. t. d. pa ni vplivala nedelja. Zaupniki so povsod lahko konstatirali, da so se udeleževali teh priredb zanesljivo, organizirani sodrugi. Če je bila udeležba na mnogih krajih večja kakor druga leta, je bil prirast popolnoma normalen. In to je dobro, ker nam kaže, da stoje naše organizacije na zdravih nogah in da so bile majniške manifestacije res pristno socialno-demokratske.

O priredbah smo doslej dobili sledeča poročila: Ljubljana.

Dramatična predstava.

Na predvečer delavskega praznika je »Vzajemnost« vprizorila Cankarjevega »Jakopa Rudo«. Velika udeležba — arena »Narodnega Doma« je bila do zadnjega kotička natlačeno polna — je bil najkrepkejši in najumestnejši odgovor na postopanje klerikalnega deželnega odbora, ki je z malenkostnimi izgovorčki odrekel delavstvu vstop v deželno gledališče. Hrepenenje delavstva po umetniškem vzivanju je preživo in premočno, da bi ga tak šikanozen odlok deželnih oblastnikov zdekretiral s sveta.

Uprizoritev sama je bila dostojna in dela vso čast dramatični soli »Vzajemnosti«. Naslovno vlogo je umetniško kreiral E. Kristan. Diletant-umetnik — brez diletantovskih hib, ki mu izredna in ziva dramatična sila ugodno nadomestuje vsakdanjo rutino igralca po poklicu. Jakopa Vehovca (v vlogi Dolinarja) in Gudruna (Broz) odlikuje fino umetniško umevanje, ki ga spremlja siguren nastop. Prav tisto velja o Fani Magdičevi (Ana), ki nam s svojim gibkim talentom še marsikaj obeta. Almo je prav srečno pogodila naša »stara« znanka Minka Rivčeva, Marto pa novinka Jos. Bizjakova, o kateri tudi še ni izgovorjena poslednja beseda. Zelo nadarjena igralca sta Anton Veninsek (Dobnik) in Žagar (delavec), pohvalno je omeniti Vikt. Stareta (Justin), Fr. Sajeveca (Koželj) in Jos. Prešerna (Kosuta). Kar je predvsem razveseljivo, je veliki napredek od zadnje predstave sem, kar dokazuje, da imajo naši diletantje lepe talente in tudi resno voljo, da napredujejo; z občutkom so se vglobili v svoje vloge in igra se je skladno, nepriliceno razvijala v akuratem tempu. Navzoče delavstvo je znalo ceniti delo mladih umetnikov: tiho in z nepeto pozornostjo je zasledovalo razvoj igre in nagradilo umetnike z viharim aplavzom. Doseženi uspeh naj jim bo izpodbuda na umetniški poti!

Manifestacijski shod.

V nedeljo dopoldne se je vrnil na vrtu »Narodnega Doma« manifestacijski shod, ki so mu predsedovali sodrugi Bartl, Sajovic in Zupan. Poročevalec sodr. Etbis Kristan je v slavnostnem govoru pojasnjeval pomen delavskega praznika, ki si ga je delavstvo samolastno uzakonilo in ki je simbol njegove moči in zvesto merilo njegovega razvoja. Oziar se je na začetke majskega prazna-

vanja: iz skromnih pešic je nastala impozantna svetovna armada; moč organiziranega proletarijata raste oddododne in socialistična misel preplavlja že ves svet. Govornik je opisal bedni in sramotni položaj, ki ga delavstvo dandanes zavzema v meščanski družbi, očiglasno kapitalistično tiranijo in izkoriščevanje in iz tega dejanskega položaja utemeljil delavske zahteve, izražene v resoluciji, ki jo je izvrševalni odbor priporočal in shod soglasno sprejel.

Ljudska veselica.

Popoldne je bila napovedana ljudska veselica, kateri je pa vreme prav neljubezivo pomagalo. Nekaj časa je dež blagoslavljaj zemljo, a ko je ponehal, so ostali nan ebu grozeči oblaki, vrhtuega pa je bilo hladno kakor v marcu. Z veselico na prostem torej ni bilo nič in treba se je bilo preseliti v areno, kjer je bilo seveda vse premalo prostora, da si je bila tako nabita, da se je bilo skoraj nemogoče gibati. Čeprav so se gostje menjavali, je vendar mnogo družin moralo z obžalovanjem oditi. Hrabejši sodrugi so se vseeno instalirali na vrta; nekateri so si pomagali tako, da so menjaje sedeli pa stali; a tudi na ta način ni bilo mogoče dobiti prostora vsem, ki so ga želeli.

Na zabavi je jako pridno sviral oddelek Slovenske Filharmonije, vmes pa so nastopali pevci »Vzajemnosti«, ter so oboji želi obilno priznanja. Zabava je bila zelo animirana in pozno zvečer so najtemperamentnejši sodrugi celo iznašli metodo, s katero so omogočili, da se je izpraznil skromen prostor za ples.

Zabava, ki je potekla v vzornem redu, se je končala šele okrog polnoči. Bilo jih je, ki so se takrat obžalovali, da je »že« konec.

Tržišč.

Popoldne ob pol 10. uri je bil ljudski shod, ki ga je otvoril sodrug Režek. Predsedoval je shodu sodrug Zmarzlikar; poročal pa sodrug Mlinar. Poročevalec je obrazložil pomen praznovanja. Navajal je delavske zahteve: med njimi posebno socialno zavarovanje, ter naglašal, kako nezadostno se vzgaja naša mladina za praktično življenje, kar zadene najbrižkeje delavsko ljudstvo. Shod je sprejel soglasno resolucijo, ki jo je predlagalo sklicateljstvo. Popoldne se je vršila prav tam tudi veselica, ki je v vsakem oziru lepo uspela.

Jesenice.

Pri nas se je praznoval 1. maj na prav dostojen način. Zjutraj je bil izprevid zgodbo na čelu, ki je bil za naše razmere naravnost impozanten. Kamorkoli si pogledal, si videl sodruga, okrašenega z majskimi znakom, sploh je bilo pravo slavnostno razpoloženje. Ob pol 10. dopoldne se je vršil shod v gostilni »pri Jeleni«. Na shodu so se zbrali delavci v tolikem številu, da je bila obsežna dvorana nabite polna. Poročal je o pomenu prvega maja za delavce sodrug Tokan iz Ljubljane. V poldrugo uro trajajočem jedrnatem govoru je v markantnih besedah orisal boje delavstva za doseg slavnostne starosti in onemoglost, za vdove in sirote, ter neusmiljeno bičal one, ki z vsemi sredstvi zavlačujejo zakonite najvitalnejše delavske zahteve. Z nepobitnimi dokazi je navajal potrebo uvedbe osemurnega delavnika. Vsled burnega pritrjevanja je bil govornik večkrat primoran svoje izvajanje pretrgati.

Shod se je končal ob velikem navdušenju. Popoldne se je vršila ljudska veselica.

Trst.

Kakor vsako leto. Izjema je bila pa to, da je bil letos ustavljen popolnoma in ves dan tudi tramvajski promet. Je pač praznik dela. In če ravno je bila nedelja, se tega ni nihče zavedal. Vsak je vedel, da je prvi majnik. Ob 6. zjutraj je obšla mestne ulice godba tržiske socialistične mladine, svirajoča delavske kompozicije. S to godbo na čelu so odkorakali na shod železničarji v sprevodu iz gostilne »International«. Pekovski delavci so tudi v sprevodu iz delavskega doma odkorakali na prostor shoda. Ob 10 $\frac{1}{2}$ so se vršili shodi. Pri slovenskih delavcih je predsedoval sodrug Bahun, poročal je pa sodrug Kopač v zmislu resolucije, ki jo je objavil »Rdeči Prapor« in ki je bila na shodu sprejeta. Pri ital. delavcih je predsedoval sodr. Piazza. Poročala sta sodruga Piñtoni in Todeschini. Udeležba na shodu je bila od strani slovenskih in italijanskih delavcev

ogromna. Zlasti moramo to pot pohvaliti slovenske delavce, ki so storili svojo dolžnost v polni meri. Po shodih se je vršil obhod po mestu z godbo na čelu. Obhoda se je udeležilo preko 10.000 delavcev. Popoldne se je vršila veselica pri »Bergerju« pod gradom, katere se je udeležilo preko 12.000 delavcev. Slovenski delavci so se po veselici zbrali v gostilni »International«, kjer so v veselici družili in ob petju pevskega zbora »Ljudskega odra« zaključili ta lepi delavski praznik. Samoobsebi se razume, da se je vršilo vse praznovanje v znamenju mednarodne solidarnosti in da je bila mednarodna tudi veselica pri Bergerju, kjer so peli zbori slovenskih, italijanskih in nemških delavcev.

Sv. Križ pri Trstu.

Tudi v Sv. Križu se ni zavedal nihče, da je bila nedelja. Bil je za vse samo prvi majnik. In ta je dihal po vsej vessli vasi. Letos so križki sodrugi praznovali ta dan še posebej lopo. Ob 6. zjutraj je križka godba svirala po vasi budilnico. Potem se je vršil ob 8. odhod po vasi. Obhoda se je udeležilo vse delavstvo. Ob odmoru so se delili majski znaki in majski list. Zmanjkalo je prvih in drugih. Ob 11 $\frac{1}{2}$ se je vršil v dvorani gostilne Maganja shod. Temu je predsedoval sodrug Ivan Sedmak. Poročal je sodrug Regent v zmislu resolucije, ki jo je objavil »Rdeči Prapor«, in ki je bilo soglasno sprejeta. Po govoru sodr. Regenta je godba zasvirala delavsko himno. Popoldne ob 3. se je vršila v isti dvorani prijetna delavska zabava in ples, pri katerem je svirala domača godba.

Križki delavci so zopet pokazali, da hočejo ostati zvesti sobojevniki zatiranega delavca in vsi jim kličemo: Le tako naprej po poti, ki nas vede do zmage, do svobode.

Dopisi.

Pulj. V torek, dne 19. aprila t. l. se je vršil tukaj v Delavskem domu, ob 9. zvečer ustanovni zbor tramvajskih uslužbencev. Navzoči so bili vsi uslužbenci razun štirih, ki so morali biti na inspekciji do polnoči. Zbor je otvoril sodr. Mario Remischeg iz Trsta v imenu zveze transportnih delavcev na Primorskem. Po njegovem pozdravnem govoru se je volil odbor nove organizacije. Nato je sodr. Remischeg imel jednat govor, v katerem je pojasnjeval nujno potrebo organizacije in vzpodbujal prisotne na solidarnost. Med njegovim govorom je bilo vidno veselje na licih teh modernih sužnjev. Po končanem referatu se je oglašilo za besede več novih sodrugov, kateri so povdarjali nujno potrebo ustanovitve organizacije in razlagali metodo, po kateri se izkorišča. Potem je še sodr. Lirussi v imenu strokovnih organizacij pozdravil novo sestro in naglašal potrebno solidarnost. Svoj pozdravni govor je zaključil z besedami: Od danes naprej lahko računate na pomoč vsega organiziranega proletariata ter v vsaki vaši stiski in potrebi boste našli zaščitnika v organiziranem proletariatu, zatoorej vas pozivam na vstrajno delo in krepak boj, ki ste ga danes napovedali kapitalizmu. Ta dan naj vam ostane v živem spominu za vse vaše dni; kajti danes ste storili plemenito delo, katero gotovo ne bo imele za vas še tistega velikega pomena kakor za vaše potomce. Sodr. Lirussi je bil burno aplavdiran. Potem je imel še predsednik Fischer zaključni govor, nakar so se zborovalci razšli, pojoči maršeljezo.

Socialni pregled.

** Stavka krojaških pomočnikov v Gradcu je končana. Delavci so dosegli lep uspeh.

** Pulj. (Strajk krojaških pomočnikov.) Pred kratkim je tukajšnja krojaška organizacija predložila krojaški tvrdki Steiner — ki ima svoje podružnice v Gorici in v Trstu, — tarifar memorandum, v katerem se je zahtevalo povišanje plače za posamezne komade in da se ondi končno napravi red tudi v tej delavnici, kakor ga imajo že najzadnje krojačnice v Pulji. Delavci so zahtevali odgovor v roku 8 dni in so napovedali štrajk, ako se ne ugotovi njihovim upravičenim zahtevam. Končno je vendar prišel odgovor, ki bi se mogel tako precizirati: Tvrdka ugotovi zahtevi krojačev, toda noče podpisati tarife, v kateri se zahteva povišanje cene, kajti cene se itak previsoke. Glede reda in enakega postopanja pa hoče pristati, ako je v to prisilil kompetentno obrtno sodišče. Naravno je, da so po takem odgovoru delavci bili ogorčeni in so solidarno stopili v stavko ter napovedali, da ako se jim ne dovoli to, kar zahtevajo, proglasijo bojkot nad tvrdko Steiner. Radi tega gibanja javlja organizacija vsem krojačem, naj ne hodijo v Pulj, ako nočejo biti nazvani za stavkokaze.

Domače vesti.

— Z združenjem jugoslovanskih klubov v državnem zboru ne bo nič. Radi tega se seveda ni treba vznemirjati. Če imata Suštersi in Hribar vsak svoj klub, ali če sedita oba za eno mizo, je za slovensko in hrvaško ljudstvo precej vseeno. Če bi bila za naše meščanstvo merodajna politična načela, bi bila stvar seveda druga; tedaj bi bilo tako zedinjevanje, kakor ga je nameraval Suštersi, sploh nezmislno. Saj bi bilo mamliti, da se smujejo politične organizacije radi političnih nazorov in ciljev, ne pa radi oseb. In če imajo člani dveh klubov različne politične cilje, je enotna organizacija neumna. Ampak gospodje se niso skregali zaradi političnih idej, temveč zopet le radi osebnih vprašanj; vsaka stranka je namreč zahtevala predsedništvo v enotnem klubu zase. Hribar-Plojev klub trdi, da je številnejši in da mu gre zato predsedstvo; Suštersičevi se pa postavljajo na stališče, da je njihov klub važnejši. Baje se je pridružilo temu »nesporazumu« še nekaj družega; Ploj je zahteval — tako vsaj trdijo klerikalni časopisi — da bi se meral skleniti za bodočo volitve kompromis, tako da bi si sedanjí poslanci ohranili mandate brez boja. Take zahteve imajo navadno tisti, ki se boje boja. A če je vse to resnično, tedaj imamo nov dokaz, da imajo pri nas vse buržoazne politične akcije le osebne namene. Novega ni to nič. Večini teh gospodov je nazadnje vseeno, na podlagi kakšnega programa dobe mandat; če ga le dobe, pa jim je vse prav.

— V zadevi strupenih kroglic, ki so bile poslale gospe Hamerlitz v Logatec, je bila v soboto aretirana neka oseba in izročena ljubljanskemu deželnemu sodišču. Natančnejšega se še ne javlja oči. Napoveduje pa se še več aretacij. V celi zadevi igra baje važno vlogo neki avtomobil, o čimer se poroča sledeče: Dne 3. aprila, ko je storilec atentata oddal na ljubljanski pošti pošiljatev s strupom in pa dne 19. aprila, ko je bila oddana v Ljubljani neka anonimna dopisnica, vozil je, kakor se domneva, rdeče pobarva avtomobil po državni cesti iz Trsta proti Ljubljani in od tod zopet nazaj. Avtomobil je imel označbo »K«, je bil rdeče lakiran in je imel prostora za štiri osebe. Ta avtomobil v Ljubljani najbrže ni prišel v mesto, marveč je ustavil neke zunaj Ljubljane, nekako v bližini Brezovice. Obojekrat je ta avtomobil vozil skoro gotovo zgodaj zjutraj proti Ljubljani se vračal v obeh slučajih iz Ljubljane, oziroma od čakalnice pred Ljubljano pred poldnevom. — Za sodno preiskavo je velike važnosti, da se dožene vso, kar je v zvezi s tem avtomobilom, zato nujno prosimo, naj se oglase pri preiskovalnem sodniku tiste osebe, ki so vidle 3. in 19. aprila tak avtomobil. Da nameravani atentat ni bil šala, kaže tudi poročilo kemičnega zavoda v Gradcu, ki je preiskal kroglice in pravi, da je gospe Hamerlitzovi v Logatcu poslana množina strupa sposobna prouzročiti smrt šestih oseb. Atentat je bil torej poskušen s sredstvom, ki je bilo sposobno prouzročiti smrt, kar je za kvalifikacijo storjenega dejanja in za odmero kazni velikega pomena.

— Doslednost pri klerikalcih je nenavaden problem. V tem dajejo slovenskemu svetu zopet majhen primer. V Kopru se je v nedeljo otvorila »istrska razstava«, ki ima popolnoma italijansko-nacionalističen značaj. Ljubljanski »Slovenec« potrjuje to in citira iz lista »Idea Italiana« sledeče: »Razstava bo pokazala laško superioriteto (vzvišenost) nad ostalo drhaljo v Istri, ki se razstave ne udeležuje, da bi ne pokazala svetu svoje gospodarske in kulturne mizerije... Razstava bo opominjala brate iz kraljevstva, da se bolj podpirajo težujo, da se imajo te zemlje ohraniti italijanske i. t. d.« Citatom dodaje »Slovenec« iz svoje zaloge to: »Razstava bo torej na poloficielno proglašena za demonstrativno, iredentovsko in Slovane ponižujočo. Drhal pravijo slovanski istrski večini! Zato je pač popolnoma odobravati, da so zavedni slovenski in hrvaški krogi odklonili vsako pomoč pri tej prireditvi, saj je imel odbor že izpočetka namen, angažirati tudi slovanske kroge i. t. d.« To je vse prav zanimivo. A še vse bolj zanimivo je to, da dela reklamo za to razstavo prečastni gospod škof Mahnič, kateremu gotovo ni odrekati klerikalnega mišljenja in ki je bil pri »Slovencu« od nekaj visoko v časti. Kako se to vjema, bo tudi katoliškemu glasilu težko razložiti.

Društvene vesti.

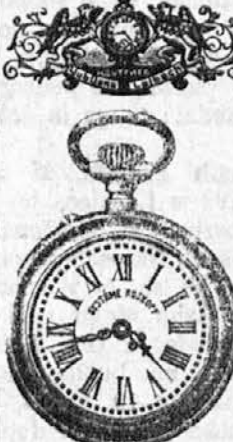
§ Pevski zbor »Vzajemnosti« bode imel redne vaje za naprej vsak torek in četrtek ob 8. zvečer. Opozorjamo sodruga pevce, da redno zahajajo k pevskim vajam.

Zagrebska tovarna, tvrdke Henrik Francka sinov, v vsakem oziru novodobno urejena,
izdeluje svoje proizvode izključno le iz najboljših sirovin.
V Vaš prid bode, bodete li pri nakupovanju dajali prednost temu izvrstnemu proizvodu
pravemu :Franckovem: kavnem pridatku z mlinčkom,
iz zagrebske tovarne.

Gospodarski pregled.

Novi kolki. V sled ukaza finančnega ministrstva se spravljajo počenši s 1. dnem januarja 1910. l. v prodajo nove kolkovne znamke. Upraba iz rabe spravljenih kolkovnih znamk po 31. dne marca 1910. l. se torej šteje za enako, kakor da bi se ne bila izpolnila zakonita kolkovna dolžnost, in je zvezana s slabimi nasledki, ki so ž njo združeni po pristojbinskem zakonu. Meseca marca, aprila in maja 1910. l. bodo finančna deželna blagajna in drugi prodajni uradi zamenjavali proti pismini, kolka prosti vlogi neuporabljene kolkovne znamke izdaje leta 1898. za nove znamke enake vrednosti brezplačno. Po 31. dne maja 1910. se ne bodo kolkovne znamke izdaje l. 1898. niti zamenjavale, niti povračale. Obrtne in trgovinske knjige, potem golice menic, računov itd., na katerih so se porabile kolkovne znamke prejšnjih izdaj s predpisoma ustrezajočo, pred 1. dnem aprila 1910. l. opravljeno uradno prepečatbo, se smeje brez pomisleka rabiti tudi po tem času. V kolkovnih znamkah za davek od prometa z efekti, potem v ostalih kolkovnih vrednostnih znamenjih se za sedaj nič ne izpreminja.

H. Suttner

Ljubljana Mestni trg
nasproti rotovža.

Priporoča svojo bogato zalogo pravih švicarskih ur, zlatnine in srebrnine najfinjšega izdelka po najnižjih cenah. Blago le prve vrste. Cenila na zahtevo zastoj in poštnine prosto. Obrnite se zanesljivo na domačo trgovico, kjer boste najbolje postreženi. 90

A. Zupančič

knjigovez v Ljubljani
Slomškova ulica hiš. šte. 31

priporoča svojo nanovo urejeno

*** knjigoveznico ***

za prijazna naročila vsakovrstnih v knjigoveško stroko spadajočih del. Razun vezanja raznih knjig za knjižnice in šolsko rabo se še posebno priporoča za naročila trgovskih knjig (protokolov), različnih map, vzorčnih knjig in vsakovrstnih kartonaž. Izdeluje tudi okvirje in passepartout, prikladne za različne podo, fotografije i. t. d.

Cene nizke.

Postrežba točno

50 % prihranite

stroškov v gospodinjstvu na mleku, sladkorju in kavi; krl, moč, zdravje dosežete in ohranite, ako pijete

Sladin

Kdor se hoče o tem prepričati, dobi vsak knjižico brezplačno. 52-39

v lekarni Trnkóczy zraven rotovža v Ljubljani
ali po pošti, vsak, kdor po njo piše.

Fran Pohl

konjski mesar v Ljubljani, Metelkova ulica šte. 4. 12-2

prodaja konjsko meso po sledečih cenah:

meso za golaš	kg po K	—72
„ „ pečenke	„ „	—80
„ „ zrezek	„ „	—80
plučna pečenka	„ „	1—
prekajeno meso	„ „	1—
salami	„ „	1-20
klobase kos po	„ „	—20

Dolnška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

Telefon šte. 188.

v Ljubljani

Telefon šte. 188.

priporoča svojo

izborna pivo v sodcih in steklenicah.

ZALOGA V SPODNJI ŠISKI.

Izdajatelj in odgovorni urednik Fran Bartl,

Tiska Iv. Pr. Lampret v Kranju.

Močenje postelje

30-26

se jamčeno ozdravi takoj. Pojasnila brezplačno. Sporočiti je starost in spol. Tople zahvale. Zdravniško priporočeno.

Zavod „Sanitas“

Velburg P 848 (Bavarsko.)

Gostilna „Pri panju“

Vegova ulica št. 10

se priporoča za mnogobrojen obisk

lastnik Leonardo Galante

ima najboljšo pijačo; dobiva se izboren pelinkovac, goriska, istrska, dalmatinska vina in dolenski cviček po najnižji ceni. 26-6

Iv. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko. 10

Svojim čitateljem priporočamo, da se ozirajo na take tvrdke, ki inserirajo v našem listu.

Castiti gospod

Gabrijel Piccoli

lekarnar

52-46

v Ljubljani.

Vašo tinkturo za želodec sem že vso z velikim uspehom porabil, katero iz srca priporočam v veliko korist vsaki družini ter se Vam iskreno zahvaljujem in prosim, blagovolite mi poslati še 24 stekleničic Vaše tinkture za želodec.

Z odličnim spoštovanjem

Josip Sterle

posestnik in premiran medvedji lovec v Koritnicah, pošta Knežak pri št. Petru na Krasu.

Kavarna

„Unione“ v Trstu

ulica Oaserma in Torre Bianca

se priporoča.

Najbolj varno naložen denar

je v slovenski

Mestni hranilnici ljubljanski

Stanje hranilnih vlog nad 38 milijonov kron.

Rezervni zaklad nad 1 milijon kron.

Za varnost denarja je porok poleg rezervnega zaklada mestna občina ljubljanska z vsem premoženjem in vso svojo davčno močjo. V to hranilnico vlagajo sodišča denar mladoletnih otrok in župnišča cerkveni denar.

Mestna hranilnica hranilne vloge obrestuje po 4 1/4 % ter pripisuje nevzdignjene obresti vsakega pol leta h kapitalu.

Dne 1. in 16. vloženi denar se obrestuje takoj. Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica sama in ga vlagatelj ne zaračuni. Denar se lahko pošila tudi po pošti. Sprejemajo se tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar, ne da bi se obrestovane prenehale. Posoja se na zemljišča po 5 % na leto in proti amortizovanju posojila po najmanj 1/2 % na leto. Dolжник mora poplačati svoj dolg tudi poprej, ako hoče. Posoja se tudi na menice in vrednostne papirje. — Mestna hranilnica izdaja lične domače hranilnice

Priporočamo jih zlasti staršem, da ž njimi otroke navajajo k varčnosti. — V podpiranje slovenskih trgovcev in obrtnikov je vpeljalata slovenska hranilnica tudi kreditno društvo.

Mestna hranilnica ljubljanska je v lastni palači v

Prešernovi, prej Slonovi (Elefantni) ulici št. 3.

